

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan lausunto 6.6.2019, YVTItk 688/2019

Lausuntopyyntö 25.4.2019, Helsingin kaupunki, sosiaali- ja terveystoimi

Helsingin sosiaali- ja terveyslautakunta on pyytänyt sosiaali- ja terveystoimialan juridista tukea hankkimaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan lausunnon siitä, onko yhdenvertaisuuslain 9 §:n ja 11§:n mukaista laajentaa vammaispalvelulain mukaista oikeutta maksuttomaan päivätoimintaan niin, että subjektiivinen oikeus päivätoimintaan jatkuisi maksuttomana kaikilla niillä vaikeavammaisilla ja kehitysvammaisilla henkilöillä, joilla on ollut kyseinen oikeus jo alle 65-vuotiaana.

Lausunnon pyytäjää kuvaa asian taustaa seuraavasti

Vammaispalvelulain 8 §:n mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle päivätoimintaa, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään vammaispalvelulain 8 b §:n 2 momentin mukaan työkyvyttöä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain (71011982) 27 e §:ssä tarkoitettuun työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. Tällaisella työkyvyttömällä henkilöllä on vammaispalvelulain mukaan subjektiivinen oikeus päivätoimintaan, joten työtä korvaava päivätoiminta on hänelle maksutonta.

Työkyvyttömyyden perusteella ennen vuotta 1965 syntyneelle henkilölle maksetaan työkyvyttömyyseläkettä 65 ikävuoteen asti kansaneläkelain 10 §:n mukaan. Kun työkyvyttömyyseläkettä saava henkilö täyttää 65 vuotta, muuttaa Kela hänelle kansaneläkelain 12 §:n mukaan maksamansa työkyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkkeeksi ilman erillistä hakemusta.

Edellä mainitusta syystä myös vammaisen asiakkaan tilanne muuttuu, kun hän saavuttaa vanhuuseläkeiän. Tällöin hänellä ei enää ole subjektiivista oikeutta saada työtä korvaavaa vammaispalvelulain mukaista maksutonta päivätoimintaa, vaan hän asettuu samaan asemaan kuin muut vanhuuseläkkeellä olevat. Tässä tilanteessa päivätoiminnan järjestämisen perusteet muuttuvat, sillä päivätoimintaa ei enää järjestetä sen vuoksi, ettei vammaisen voi vammansa vuoksi osallistua työelämään, opiskeluun tai työtoimintaan. Vanhuuseläkkeellä oleville voidaan kuitenkin järjestää ikääntyneiden päivätoimintaa, joka on harkinnanvaraista.

Koska vaikeavammaisella asiakkaalla ei enää 65 vuotta täytettyään ole subjektiivista oikeutta päivätoimintaan, peritään päivätoiminnasta sosiaali- ja terveyslautakunnan määräämä maksu samalla tavalla kuin muiltakin vanhuuseläkeiässä olevilta. Helsingin sosiaali- ja terveystoimialan järjestämä ikääntyneiden henkilöiden päivätoiminta on sosiaalihuoltolain mukaista ennaltaehkäisevää ja kuntouttamista tukevaa toimintaa, jolla edistetään kotona asuvien 65 vuotta täyttäneiden ja alle 65-vuotiaiden muistisairaiden helsinkiläisten toimintakykyä, henkistä vireyttä ja sosiaalisia suhteita.

Kaikille ikääntyneiden henkilöiden päivätoimintaa hakeneille uusille asiakkaille tehdään yksilöllinen palvelutarpeen arviointiin perustuva päätös. Jos päätös on asiakkaalle myönteinen, se on

voimassa enintään 12 kuukautta, mutta kuukautta ennen määräaikaisuuden loppua asiakkaan palvelutarve arvioidaan uudelleen.

Palvelusuunnitelmaa tehtäessä arvioidaan, voidaanko henkilön toimintakykyä parhaiten tukea vammais- tai kehitysvammalain nojalla järjestettävällä päivätoiminnalla, ikääntyneille suunnatulla päivätoiminnalla vai jollakin muulla viriketoiminnalla tai palvelulla. Koska vammaisella asiakkaalla ei enää 65 vuotta täytettyään ole subjektiivista oikeutta päivätoimintaan, peritään päivätoiminnasta sosiaali- ja terveystalokunnan määräämä maksu samalla tavalla kuin muiltakin vanhuuseläkeiässä olevilta.

Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta, johon asiakkaalla on subjektiivinen oikeus alle 65-vuotiaana, on maksutonta. Kyseisen lain nojalla annetusta päivätoiminnasta asiakkaat maksavat ateroista ja kuljetuksista vain, mikäli käyttävät niitä.

Ikääntyneiden päivätoiminnasta peritään sosiaali- ja terveystalokunnan 1.3.2016 tekemän päätöksen mukainen omavastuuosuus, johon sisältyy toiminta sekä ilman erityisjärjestelyjä tapahtuva kuljetus.

Lausunnon pyytäjää kuvaa ongelmaa seuraavasti

Sosiaali- ja terveystalokunta harkitsee mahdollisuutta laajentaa vammaispalvelulain mukaisen maksuttoman päivätoiminnan myöntämistä asiakkaille subjektiivisena oikeutena vammaispalvelulain 8 b §:n rajaaman henkilöpiirin ulkopuolelle. Tätä rajoitettaisiin kuitenkin siten, että palvelun saisivat maksuttomana vain ne 65 vuotta täyttäneet, jotka ovat saaneet kyseisen palvelun vammaispalvelulain tai kehitysvammalain perusteella ollessaan alle 65-vuotiaana.

Ennen palvelun mahdollista laajentamista, lautakunta haluaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan lausunnon siitä, voidaanko kyseinen palvelu subjektiivisena oikeutena rajata koskemaan vain niitä vaikeavammaisia henkilöitä, joilla oli subjektiivinen oikeus tähän palveluun alle 65-vuotiaana.

Palvelu jäisi harkinnanvaraiseksi ja maksulliseksi mm. sosiaalihuoltolain 27 §:n mukaiseen työtoimintaan osallistuneille sekä niille, jotka vammautuvat yli 65-vuotiaana esim. onnettomuuden tai sairauden johdosta ja ovat muuten oikeutettuja vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin.

Jos vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa saavan oikeus päivätoimintaan jatkuisi maksuttomana subjektiivisena oikeutena henkilön täytettyä 65 vuotta, asetetaanko hänet tällöin yhdenvertaisuuslain vastaisesti parempaan asemaan muiden 65 vuotta täyttävien, päivätoimintaa hakeviin henkilöihin nähden?

Voiko palvelun laajentamista suunnitellulla tavalla pitää yhdenvertaisuuslain mukaisena positiivisena erityiskohteluna, ajatuksella, että 65 vuotta täyttäneet vaikeavammaiset ja kehitysvammaiset asetettaisiin samaan asemaan alle 65-vuotiaiden vaikeavammaisten kanssa.

Onko palvelun laajentamiselle suunnitellulla tavalla esteenä yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohta, jonka mukaan säännöstä erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteista ei kuitenkaan sovelleta, kun käytetään julkista valtaa tai hoidetaan julkista hallintotehtävää, ellei erityisestä kohtelusta ole säädetty, palvelun laajentamisen suunnitellulla tavalla.

Lausunnon antaminen

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 20 §:n 2 momentin mukaan viranomainen voi pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalta lausunnon yhdenvertaisuuslain tulkinnan kannalta merkittävästä asiasta.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta lausuu alla luetelluista lausuntopyynnön kysymyksistä yhdenvertaisuuslain kannalta ja siten kuin sitä on tulkittava perusoikeusmyönteisellä tavalla.

Aluksi lautakunta toteaa lausuntopyynnön asiakokonaisuudesta, että kaupungin on kaikessa vammaisia henkilöitä koskevassa päätöksenteossaan otettava huomioon YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen (SopS 26–27/2016) määräykset, jotka on saatettu Suomessa voimaan lailla (373/2015) kuten muutkin ihmisoikeussopimukset.

Voidaanko vammaispalvelulain mukaisen maksuttoman päivätoiminnan myöntäminen asiakkaille subjektiivisena oikeutena rajata koskemaan vain niitä vaikeavammaisia henkilöitä, joilla oli subjektiivinen oikeus tähän palveluun alle 65-vuotiaana?

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että vammaisuudelle ei ole olemassa yksiselitteistä oikeudellista määritelmää, vaan sille on eri laeissa annettu erilaisia määritelmiä. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen 1 artiklan mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisuus voi olla syntyperäistä, taikka se voi johtua esimerkiksi tapaturmasta tai onnettomuudesta. (HE 19/2014, s. 67)

Lautakunta toteaa, että oikeuskäytännössä on katsottu ikääntyneen henkilön vammaisuudesta olevan kyse silloin, kun vamma sekä siitä johtuvat toimintarajoitteet eivät liity normaaliin ikääntymiseen. Myös ikääntyneillä vammaisilla henkilöillä sekä ikääntyneinä vammautuneilla henkilöillä on oikeus palveluihin ja tukitoimiin vammaisuuden perusteella samoin perustein kuin muillakin vammaisilla henkilöillä (KHO 2016:197, 2.12.2016).

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksessa tarkoitettuja vammaisia henkilöitä voivat olla myös henkilöt, joilla on kestoaltaan pitkäaikainen toimintarajoite, jonka vaikeusaste voi vaihdella huomattavasti. Sopimuksen piirissä voidaan katsoa olevan muun muassa kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat, muistisairaat ja ryhmät, joiden toimintarajoite syntyy neurologisesta toimintarajoitteesta. (HE 284/2014 vp., s. 23–24)

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on katsonut, että lyhytaikaista tilapäistä vammaa ei kuitenkaan pidetä vammaisuutena (YVTltk 301/2017, 30.1.2018).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta pitää edellä esitetyn perusteella vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden kannalta ongelmallisena kysymyksessä esitettyä rajausta, sillä henkilö voi vammautua sen jälkeen, kun hän on täyttänyt 65 vuotta.

Kysymykseen tulevassa tilanteessa alle 65-vuotiaana vammautuneen henkilön vammaisuus on arvioitu objektiivisin perustein yksilöllisesti jo päätettäessä hänen oikeudestaan maksuttomaan päivätoimintaan. Mikä olisi siinä tilanteessa se hyväksyttävä perustelu, jolla voitaisiin yhdenvertaisuuslaissa hyväksytyllä tavalla oikeuttaa vammaisten henkilöiden erilainen kohtelu niin, että yli 65-vuotiaalta vammaiselta henkilöltä evättäisiin mahdollisuus vastaavaan objektiiviseen yksilölliseen vammaisuuteen perustuvan maksuttoman päivätoiminnan tarpeen

arviointiin?

Lautakunta ei pidä hyväksyttävänä kaavamaista 65 vuoden ikään perustuvaa rajausta, jos henkilö on vammautunut 65 vuotta täytettyään niin, että hänellä olisi ollut subjektiivinen oikeus maksuttomaan päivätoimintaan, jos vammautuminen olisi tapahtunut alle 65-vuotiaana. Tällainen kaavamainen vammaisen henkilön henkilökohtaisen tilanteen arvioimiseen perustumaton rajaus saattaisi merkitä yli 65-vuotiaana vammautuneiden henkilöiden yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) ja YK:n vammaisyleissopimuksessa kiellettyä syrjintää. Lisäksi asiaa arvioitaessa on otettava huomioon, että vammautuminen voi monissa tapauksissa alkaa jo alle 65-vuotiaana, mutta kehittyä vaikeavammaisuuden asteelle vasta sen jälkeen, kun henkilö on täyttänyt 65 vuotta.

Jos vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa saavan oikeus päivätoimintaan jatkuisi maksuttomana subjektiivisena oikeutena henkilön täytettyä 65 vuotta, asetetaanko hänet tällöin yhdenvertaisuuslain vastaisesti parempaan asemaan muihin 65 vuotta täyttäneisiin, päivätoimintaa hakeviin henkilöihin nähden?

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että yhdenvertaisuuslain 5 §:n 1 momentissa säädetään viranomaisen velvollisuudesta edistää yhdenvertaisuutta. Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden (HE 19/2014 vp., s. 58–59) mukaan laissa viranomaisella tarkoitetaan muun muassa itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia, ja lain säännöksiä viranomaisesta sovelletaan myös muuhun julkista hallintotehtävää hoitavaan kuin viranomaiseen. Näihin tehtäviin kuuluu julkisen palvelun tuottaminen lailla tai lain nojalla annetulla julkisella toimeksiannolla.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan toiminnan yhdenvertaisuusarvioinnin tulee kohdistua mahdollisuuksien mukaan siihen, miten yhdenvertaisuusnäkökulma on otettu huomioon viranomaisen tehtäviin kuuluvien toimintojen järjestämisessä samoin kuin siihen, miten sen toiminta on tosiasiallisesti vaikuttanut syrjinnän vaarassa olevien ryhmien asemaan. Viranomaisen tulee toimialallaan arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista esimerkiksi asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Edistämistoimet voivat olla luonteeltaan toimenpiteitä syrjinnän havaitsemiseksi tai ennaltaehkäisemiseksi tai yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettua positiivista erityiskohtelua. Edistämisessä on usein kyse toimenpiteistä, joilla julkiset palvelut pyritään järjestämään syrjinnän vaarassa olevien ryhmien tarpeet paremmin huomioon ottavalla tavalla. Selvää on, että viranomaisen on erityisesti muutettava niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. Laajoissa tai muutoin merkitykseltään tärkeissä hankkeissa on arvioitava, vaikuttaako hanke syrjinnän vaarassa olevien ryhmien oikeuksiin, velvollisuuksiin tai asemaan. (HE 19/2014 vp., s. 61).

Euroopan sosiaalisen peruskirjan toteutumista valvova komitea katsoi kollektiivivalituksen johdosta antamassaan ratkaisussa, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien peruskirjan E artikla velvoittaa sopimusvaltiot ottamaan sosiaalipalveluja järjestäessään huomioon muista henkilöistä vahvasti riippuvaisten vammaisten aikuisten erityisen haavoittuvuuden, ja tarvittaessa asettamaan heidät muita suotuisampaan asemaan, jotta varmistetaan heille tarvittavat sosiaalipalvelut. Komitea katsoi, että vaikeavammaisten henkilöiden hoiva- ja sosiaalipalveluiden puutteellisuus johti siihen, että heidän perheensä joutuivat erityisen uhanalaiseen ja haavoittuvaan asemaan. Komitea katsoi sopimusvaltion loukanneen E artiklan syrjintäkieltoa, kun se ei ollut huolehtinut 16

artiklan velvoitteiden mukaisesti vaikeavammaisten henkilöiden perheiden oikeudesta sosiaaliseen ja taloudelliseen suojaan. (ECSR, Complaint No. 75/2011, 18.3.2013, kpl. 209 ja 216)

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa valvova komitea on todennut muun muassa yksilövalitukseen antamassaan päätöksessä, että yleissopimuksen 5 artiklan 2 kohdan syrjäntäkielto velvoittaa valitsemaan vammaisten oikeuksien sopimusten mukaisten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa sellaiset kohtuulliset toimenpidevaihtoehdot, joiden avulla vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus nauttia sopimuksessa turvatuista oikeuksista yhdenvertaisesti muiden kanssa (CRPD/C/14/D/21/2014, yksilövalitus, asia No. 21/2014, 14.9.2015, kpl. 8.7).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa edellä esitetyn ja yhdenvertaisuuslain esitöiden perusteella, ettei yhdenvertaisuuslain syrjäntäkielto edellytä, että jokaista on aina kohdeltava täsmälleen samalla tavalla (HE 19/2014, s. 70). Lisäksi lautakunta toteaa, että vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa saavan henkilön oikeuden jatkuminen maksuttomana subjektiivisena oikeutena henkilön täytettyä 65 vuotta, perustuu hänen vammaisuuteensa, jolloin mahdollista epäsuotuisampaa kohtelua arvioitaessa vertailukelpoinen ryhmä ovat muut yli 65-vuotiaat päivätoimintaa hakevat vammaiset henkilöt. Henkilö, joka on yli 65-vuotias, mutta joka ei ole vammaisen, ei kuulu vertailukelpoiseen ryhmään.

Lautakunta katsoo näin ollen, että kysymys epäsuotuisammasta kohtelusta tulee arvioitavaksi vain, jos yli 65-vuotiaalta vammaiselta päivätoimintaa hakevalta henkilöltä evätään kaavamaisesti tai muutoin ilman hyväksyttävää syytä mahdollisuus maksuttomaan päivätoimintaan. Näiltä osin lautakunta viittaa edellä 1 kohdassa lausuttuun.

Voiko palvelun laajentamista suunnitellulla tavalla pitää yhdenvertaisuuslain mukaisena positiivisena erityiskohteluna, ajatuksella, että 65 vuotta täyttäneet vaikeavammaiset ja kehitysvammaiset asetettaisiin samaan asemaan alle 65-vuotiaiden vaikeavammaisten kanssa?

Yhdenvertaisuuslain 9 §:ssä säädetään positiivisesta erityiskohtelusta. Sen mukaan sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää.

Yhdenvertaisuuslain esitöissä (HE 19/2014, s.69) todetaan, että yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa olevien ihmisten, esimerkiksi vammaisten, tukeminen voi olla perusteltua silloinkin, kun heikomman aseman ei voida osoittaa johtuvan syrjinnästä. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen sinänsä voi olla positiivisen erityiskohtelun muoto.

Positiivisen erityiskohtelun olisi oltava tavoitteisiin nähden oikeasuhtaista. Hyväksyttäväkään tarkoitus ei siten oikeuta tavoitteisiin nähden suhteettoman pitkälle meneviä erityistoimenpiteitä. Toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta on aina arvioitava tapaus- ja tilannekohtaisesti. Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi pitänyt perustuslain 6 §:n näkökulmasta ongelmattomana kunnan velvollisuutta järjestää 80 vuotta täyttäneille sosiaalipalvelujen tarpeen arviointi nopeutetussa menettelyssä, koska sääntelylle oli valiokunnan mielestä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet ja kun kysymys oli sinänsä vähäisen eron tekemisestä palvelujen tarvearviointiin pääsyn ajankohdasta (PeVL 34/2005 vp, s. 3). (HE 19/2014, s.69)

Edellä sekä 1 ja 2 kohdissa selostettu huomioon ottaen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että palvelun laajentamista suunnitellulla tavalla voidaan sinänsä pitää yhdenvertaisuuslain mukaisena positiivisena erityiskohteluna. Se voi kuitenkin muuttua ei-hyväksyttäväksi erilliskohteluksi, jos se ei täytä oikeasuhtaisuusvaatimusta.

Onko palvelun laajentamiselle suunnitellulla tavalla esteenä yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohta, jonka mukaan säännöstä erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteista ei kuitenkaan sovelleta, kun käytetään julkista valtaa tai hoidetaan julkista hallintotehtävää, ellei erityisestä kohtelusta ole säädetty lailla?

Yhdenvertaisuuslain 11 §:ssä säädetään erilaisen kohtelun oikeuttamisperusteista. Pääsäännön mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Erilainen kohtelu on kuitenkin oikeutettua siinäkin tapauksessa, että kohtelun oikeuttamisperusteista ei ole säädetty, jos kohtelulla on perus- ja ihmisoikeuksien kannalta hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia. Yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohta sisältää kuitenkin soveltamisrajoituksen, joka rajaa viranomaisten järjestämisvelvollisuuteen kuuluvien julkisten palvelujen järjestämisen tämän oikeuttamisperusteen soveltamisalan ulkopuolelle.

Perustuslain 80 §:n 1 ja 2 momentin säännökset rajoittavat suoraan viranomais määräysten sisältöä samoin kuin valtuussäännösten tulkintaa. Viranomais määräyksellä ei siten voida säätää yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista eikä muista lain alaan kuuluvista asioista. (PeVL 34/2012 vp, s.3)

YK:n vammaisyleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat Suomessa voimassa lakina (Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, 1 §). Näin ollen YK:n vammaisyleissopimus on osa sitä "lakia", jota perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn oikeusvaltioperiaatteen mukaan on "tarkoin" noudatettava kaikessa julkisessa toiminnassa. Sopimuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaan erityistoimia, jotka ovat tarpeen vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden jouduttamiseksi tai saavuttamiseksi, ei katsota sopimuksen tarkoittamaksi syrjinnäksi.

Edellä sekä 1, 2 ja 3 kohdissa selostettu huomioon ottaen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että suunniteltu maksuttoman päivätoiminnan jatkaminen vammaisen henkilön subjektiivisena oikeutena hänen täytettyään 65 vuotta täyttää yhdenvertaisuuslain 11 §:n 2 momentin 1 kohdan lailla säätämiskaavan, ottaen huomioon kuitenkin mitä edellä on todettu muiden, yli 65-vuotiaina vammautuneiden henkilöiden mahdollisuudesta maksuttomaan päivätoimintaan.